

Sygn. akt I A Ca 509/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 listopada 2011 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Elżbieta Kuczyńska
Sędziowie	:	SA Bogusław Dobrowolski (spr.) SO del. Bogusław Suter
Protokolant	:	Iwona Aldona Zakrzewska

po rozpoznaniu w dniu 25 listopada 2011 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **Z. K.**

przeciwko **Skarb Państwa - (...) Dyrektor Ochrony Środowiska w O.**

o zapłatę

na skutek apelacji **powoda**

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie

z dnia 6 czerwca 2011 r. sygn. akt I C 335/10

I. **oddala apelację;**

II. **odstępuje od obciążania powoda kosztami zastępstwa procesowego pozwanej w instancji odwoławczej.**

UZASADNIENIE

Powód Z. K. ostatecznie wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa - (...) Dyrektora Ochrony Środowiska w O. kwoty 284.611 zł z tytułu szkód wyrządzonych przez bobry w gruntach wchodzących w skład gospodarstwa rolnego. Stwierdził, iż na wcześniej wskazaną w pozwie kwotę 162.599,-zł składa się 8.000 zł tytułem 50% dopłaty do wyceny za szkody za rok 2008, 2 x po 16.000 zł za zatopione w latach 2006 i 2007 26.647 ha, 29.897 zł na odnowienie 3ha lasu, 39.954 zł za obsianie potopionych 12 ha łąk, 32.748 zł za odnowienie rowów, 5.000 zł za regenerację skarp i dziur bobrowych, 15.000 zł odszkodowanie za potopienie 15 ha łąki w 2009r., a ponadto 29.897 zł za odnowienie 3ha lasu oraz kwota 49.828,-zł za odnowienie 5 ha lasu.

Pozwany Skarb Państwa - (...) Dyrektor Ochrony Środowiska w O. wniósł o oddalenie powództwa. Podniósł zarzut przedawnienia roszczeń za szkody powstałe w okresie wcześniejszym niż 3 lata poprzedzające wytoczenie powództwa. Wskazał także, iż szkody wyrządzone przez bobry szacowane są co najmniej dwa razy do roku i jest wypłacone odszkodowanie. Szacowanie szkód odbywało się w obecności powoda, który nie kwestionował ani zakresu wyceny, ani wysokości ustalonego odszkodowania. W dalszej kolejności pozwany podniósł zarzut braku legitymacji czynnej powoda Z. K., albowiem mocą umowy darowizny z dnia 20 lutego 2009r. przeniósł własność gospodarstwa rolnego na M. K..

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z dnia 6 czerwca 2011r. oddalił powództwo i odstąpił od obciążania powoda kosztami procesu.

Według ustaleń tego Sądu do dnia 20 lutego 2009r. powód Z. K. był właścicielem gospodarstwa rolnego o powierzchni 53 ha 6552 m² położonego w miejscowości Ż. obręb Ż. gmina K.. Umową darowizny z dnia 20 lutego 2009r. darował w/w gospodarstwo swemu synowi M. K.. Bezsporny między stronami był fakt wyrządzania szkód przez bobry w tym gospodarstwie. Szkody te po zgłoszeniu były szacowane komisyjnie z udziałem właściciela nieruchomości, a następnie było wypłacane odszkodowanie. Z czynności szacowania szkód sporządzany był komisyjny protokół podpisany nazwiskiem (...), bez wniesienia zastrzeżeń co do ilości i sposobu oszacowania szkód spowodowanych przez bobry a także co do cen przyjętych przy wyliczaniu kwoty odszkodowania. Za szkody spowodowane przez bobry w 2005r. w zadrzewionym nieużytku powód otrzymał kwotę 1.350 zł, a za podtopioną łąkę 3.065,39 zł. W 2006r. powód nie otrzymał odszkodowania z uwagi na niezgłoszenie szkody po wyznaczonym terminie. Za szkody 2007r. spowodowane przez bobry w rowach melioracyjnych wysokość odszkodowania wyniosła 1898,66zł. W roku 2008 wysokość odszkodowania za szkody te wyniosła kwotę 12. 248,31 zł, za rok 2009 - 7.683,98zł, za rok 2010 wysokość odszkodowania wyniosła 20.037,90zł. Pismem z dnia 22 lipca 2008r. Starostwo Powiatowe w G. wskazało powodowi instytucje, do których winien się zwrócić o usunięcie tam bobrowych rowu R -C stanowiącego ujście do jeziora S., oraz w sprawie zamontowania krat innych urządzeń minimalizujących straty wyrządzane przez bobry. Decyzją z dnia 10 listopada 2010r. (...) Dyrektor Ochrony Środowiska w O. wydał M. K. zezwolenie na rozebranie tamy utworzonej na rowie melioracji szczegółowej przy działkach o numerach ewidencyjnych (...). Koszt odmulania rowów wykonany przez Związek Spółek (...) w G. w miesiącach październik, listopad i grudzień 2009r. zamknął się kwotą 4048 zł. Do zapłaty tej kwoty został wezwany pełnomocnik powoda S. K..

Wyliczenia kwoty odszkodowania dochodzonego przez powoda dokonał jego pełnomocnik S. K., częściowo opierając się o plany zalesienia uzyskane z Nadleśnictwa B.. W pismach procesowych z dnia 4 kwietnia 2011r. powód wniósł o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków K. Ż., W. S., którego ostatecznie nie podtrzymał. Wskazał, też że przed Sądem Rejonowym w Giżycku nie doszło do ugody między M. K. a pozwanym, ale na rozprawie oświadczył, iż nie wnosi aby wezwać M. K. do udziału w sprawie w charakterze strony.

Zdaniem Sądu Okręgowego powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie. Wyjaśnił, iż zasady odpowiedzialności za wszelkiego rodzaju szkody w przypadku, gdy storn nie łączy żaden stosunek prawny określone zostały w kodeksie cywilnym. Jego przepisy, w tym art. 431, nie regulują w sposób całościowy zasad odpowiedzialności za szkody wyrządzone przez zwierzęta, a w szczególności przez tzw. zwierzęta dzikie.

Definicję zwierzęcia dzikiego zawiera art. 4 pkt.21 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997r. o ochronie zwierząt (tj. Dz. U. z 2003r. Nr 106 poz. 1002 ze zm.), zgodnie z którym przez zwierzęta dzikie należy rozumieć zwierzęta nieudomowione, żyjące w warunkach niezależnych od człowieka. Na podstawie art. 21 w/w ustawy stanowią one dobro ogólnonarodowe. Zwierzęta w stanie wolnym nie stanowią niczyjej własności. Odpowiedzialność za te zwierzęta na podstawie art. 126 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. z 2009r. Nr 151 poz. 1220 ze zm.) ponosi Skarb Państwa. Odpowiedzialność ta nie ma charakteru jednolitego. Przyjmując za kryterium podziału podstawy i zakres odpowiedzialności za szkody wyrządzone przez te zwierzęta wyodrębniła się trzy grupy:

- zwierzęta objęte ochroną gatunkową do której należą żubry, wilki, rysie, niedźwiedzie, bobry oraz ewentualnie inne gatunki w skazane w rozporządzeniu Rady Ministrów,
- zwierzęta łowne występujące w parkach narodowych, strefach ochronnych zwierząt łownych oraz w rezerwatach przyrody jak np. dziki, łosie, sarny, jelenie, danielce,
- pozostałe gatunki objęte ochroną gatunkową.

Postanowienia art. 126 ust 1 w/w ustawy o ochronie przyrody określają zakres przedmiotowy odpowiedzialności między innymi za bobry (pkt 5). Odpowiedzialność ta ogranicza się jedynie do szkód w mieniu i uzależniona jest od preferencji pokarmowych poszczególnych gatunków. W przypadku bobrów Skarb Państwa odpowiada za szkody w gospodarstwie rolnym, leśnym, rybackim.

Sąd Okręgowy wskazał, iż art. 126 ust 2 w/w ustawy o ochronie przyrody stanowi, że odpowiedzialność za zwierzęta oraz szkody wymienione w art. 126 ust 1 ustawy o ochronie przyrody nie obejmuje utraconych korzyści. Granice tej odpowiedzialności określa art. 361 § 2 k.c. Zdaniem tego Sądu ograniczenia określone przez ustawodawcę w art. 126 ust 2 ustawy o ochronie przyrody, w obecnych uwarunkowaniach społecznych i gospodarczych nie wydają się uzasadnione i na tle stanowiska wyrażonego przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 23 września 2003r., K 20/02 (Dz. U. nr 170, poz. 1660) mogą budzić wątpliwości co do ich zgodności z postanowieniami art. 77 ust 1 Konstytucji. Skarbu Państwa i osoby, w mieniu której dzikie zwierzęta wyrządziły szkodę, nie łączy żaden stosunek prawny. Odpowiedzialność Skarbu Państwa ma charakter deliktowy. Do przedawnienia roszczeń z tego tytułu będzie zatem miał zastosowanie art. 442 § 1 k.c.

Sąd Okręgowy następnie stwierdził, iż powód Z. K. wytoczył powództwo w dniu 16 czerwca 2010r. Obejmuje ono lata 2006- 2009r., a po rozszerzeniu powództwa również rok 2010r. Pozwany podniósł zarzut przedawnienia ponad okres obejmujący okres trzech lat przed wytoczeniem powództwa. Zdaniem Sądu Okręgowego zarzut ten jest zasadny, bowiem niewątpliwie jest, że powód o szkodach wyrządzonych w jego gospodarstwie przez bobry i o ich rozmiarze dowiedział się najpóźniej w dacie ustaleń tych szkód czynionych przez pozwanego, co oznacza że roszczenia powstałe przed rokiem 2007 podlegają na podstawie art. 442§ 1 k.c. oddaleniu jako przedawnione.

Sąd ten następnie zauważył, iż z treści ust. 4 art. 126 ustawy o ochronie przyrody można wywnioskować, że osobami uprawnionym do dochodzenia roszczeń z tytułu szkód wyrządzonych przez dzikie zwierzęta są właściciele lub użytkownicy gospodarstw rolnych i leśnych. Powód Z. K. był właścicielem przedmiotowego gospodarstwa rolnego do 20 lutego 2009r. W tym dniu na mocy umowy darowizny właścicielem gospodarstwa stał się jego syn M. K.. W tej sytuacji zarzut pozwanego dotyczący braku legitymacji czynnej Z. K. w ocenie Sądu Okręgowego jest zasadny co do roszczeń powstały po dacie przeniesienia własności na M. K., tj. po dniu 20 lutego 2009r. Brak legitymacji czynnej należy do materialnej postawy powództwa i powoduje jego oddalenie. W niniejszym wypadku przy odpowiednim zastosowaniu art. 126 ust 4 w/w ustawy o ochronie przyrody oddaleniu podlegają roszczenia dotyczące szkód powstały po dacie 20 lutego 2009r.

Sąd Okręgowy następnie odniósł się do roszczeń nieprzedawnionych i tych kiedy powód Z. K. był właścicielem gospodarstwa rolnego, czyli obejmujących lata 2007 i 2008. Wskazał, iż zgodnie z ust. 3 art. 126 ustawy o ochronie przyrody oględzin i szacowania szkód, a także ustalenie wysokości odszkodowania i jego wypłaty dokonuje regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarze parku narodowego dyrektor tego parku. Z protokołów szacowania szkód spowodowanych przez bobry w użytkach zielonych i innych szkód uczestniczył powód. Powód nie wniósł żadnych zastrzeżeń ani co do ilości ani co do sposobu oszacowania szkód spowodowanych przez bobry, ani też co do wysokości cen przyjętych do wyliczenia kwoty odszkodowania. Zgłoszone przez niego roszczenia dotyczą zapłaty odszkodowania za szkody wyrządzone przez bobry na większej powierzchni jego gospodarstwa niż zostało to ustalone protokołami szkodowymi, których to ustaleń nie kwestionował (kwoty dopłat do wycenionej szkody za rok 2007 - 16.000 zł i 8000 zł za rok 2008r.). Powód nie wykazał, a zgodnie z regułą dowodową określoną postanowieniami art. 6 k.c. na nim ciążył ciężar dowodu, że przez bobry zostało zniszczona powierzchnia 5 ha lasu oraz 12 ha łąk. oraz zniszczenia rowów.

Nie znajduje to odzwierciedlenia w protokołach szkody, których ustaleń nie kwestionował. W tych okolicznościach żądania powoda należności na odnowienie lasu w kwocie 49.823 zł i obsianiem łąk 39.954 zł. oraz regenerację rowów w kwocie 32.748, zł nie znajduje uzasadnienia co do zasady i wysokości. Ponadto koszty odmulania rowów powstały w grudniu 2009r, kiedy już właścicielem nieruchomości był M. K. i zamknęły się kwotą 4.048 zł.

Zdaniem Sądu Okręgowego powód nie wykazał też, mimo że uzyskał stosowną informację ze Starostwa Powiatowego w G. w piśmie z dnia 22 lipca 2008r., iż podjął jakiegokolwiek własne działania w porozumieniu z pozwanym zapobiegające lub minimalizujące straty powodowane w jego gospodarstwie. Powód nie wykazał także, że kwoty naliczonego odszkodowania nie zostały mu wypłacone lub zostały wypłacone z opóźnieniem, uzasadniającym roszczenie o zapłatę odsetek.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł po myśli art. 102 k.p.c.

Apelację od tego wyroku wywiódł powód. Z treści tej apelacji wynika, iż zaskarżył go w całości i zarzucił Sądowi Okręgowemu wadliwe przyjęcie, iż nie zapobiegł powstaniu szkody oraz oparcie końcowych wniosków na wcześniejszych protokołach szacowania szkód. W apelacji tej powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa.

Pozwany domagał się oddalenia powództwa.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda jest nieuzasadniona.

Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne i wnioski Sądu I instancji zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Poczynione przez ten Sąd ustalenia mają oparcie w materiale dowodowym zgromadzonym zgodnie z żądaniami powoda, zaś wnioski są konsekwencją prawidłowo zastosowanych przepisów prawa materialnego.

Sąd Apelacyjny zgadza się ze stanowiskiem Sądu Okręgowego, iż roszczenie powoda należało ocenić w kontekście art. 126 ust. 1, 2, 3, 4 i 10 w/w ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody. Przepisy te przewidują odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkody wyrządzone przez bobry w gospodarstwie rolnym, leśnym bądź rybackim. Uprawnionymi do dochodzenia odszkodowania z tego tytułu są właściciele lub użytkownicy gospodarstw rolnych lub leśnych. Oględzin, szacowania szkód, ustalania wysokości odszkodowania i jego wypłaty dokonuje regionalny dyrektor ochrony środowiska. W sprawach spornych dotyczących wysokości odszkodowań za szkody wyrządzone przez bobry orzekają sądy powszechne. W literaturze przedmiotu wyjaśniono, iż powyższe zasady odpowiedzialności są szczególne w stosunku do tych przewidzianych w tytule VI kc dotyczącym czynów niedozwolonych, choć w odniesieniu do wysokości odszkodowania to należy, zgodnie z art. 417 kc, je ustalać w pełnej wysokości, (K. Gruszecki: Komentarz do art. 126 ustawy o ochronie przyrody, System Informacji Prawnej Lex 43/2011).

Sąd Apelacyjny uznał za trafne stanowisko Sądu I instancji, iż z uwagi na podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia nie mogą zostać uwzględnione roszczenie powoda sprzed trzech lat od wniesienia pozwu, to jest sprzed 15 czerwca 2007r. Zgodzić się należy z tym Sądem, że zarzut ten należało ocenić przez pryzmat art. 442 § 1 kc, albowiem w/w ustawa o ochronie przyrody nie przewiduje innych terminów przedawnienia. Brak jest podstaw do nieuwzględnienia tego zarzutu ponieważ powód, co wynika z jego twierdzeń oraz protokołów szacowania szkód (k. 10-12 i 80), miał świadomość istnienia przedmiotowych szkód niezwłocznie po ich wystąpieniu oraz podmiotu obowiązane do ich naprawienia. Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie zostały przez stronę powodową przedstawione szczególne okoliczności, które przemawiałyby za nieuwzględnieniem zgłoszonego przez pozwanego zarzutu przedawnienia.

Sąd Apelacyjny zgadza się także z Sądem I instancji, iż przeniesienie własności gospodarstwa rolnego przez powoda na rzecz M. K. w dniu 20 lutego 2009r. (73-74) skutkowało tym, że powód utracił legitymację procesową do dochodzenia objętych pozwem roszczeń, które wystąpiły po tym dniu. Jak już wyżej wskazano uprawnionym do dochodzenia takich roszczeń jest właściciel bądź użytkownik gospodarstwa rolnego lub leśnego. Powód z dniem 20 lutego 2009r. stracił status właściciela, a w swych twierdzeniach nie powoływał się na to, iż był dalej jego posiadaczem na podstawie jakiegokolwiek stosunku prawnego.

Sąd Apelacyjny uznał za słuszne stanowisko Sądu Okręgowego co do braku podstaw do uwzględnienia powództwa za okres od dnia 15 czerwca 2007r. do dnia 20 lutego 2009r. W aktach sprawy są protokoły szacowania szkód sporządzonych z jego udziałem, w których stwierdził, iż nie wnosił żadnych zastrzeżeń w tym względzie (k. 12, 109-111). Nota bene podobne stwierdzenia są zawarte także w pozostałych protokołach za inne okresy. Istotne jest także to, iż wskazane w nich odszkodowania zostały przez stronę pozwaną wypłacone (k. 181), a powód nie wykazał by nastąpiło to z opóźnieniem. W związku z tym roszczenie powoda za analizowany okres w istocie dotyczy odszkodowania uzupełniającego i dla wykazania jego zasadności, zgodnie z regułą dowodowa zawartą w art. 6 kc, należało zgłosić stosowne środki dowodowe. Jest to konsekwencją stanowiska pozwanego, który zakwestionował wysokość szkody zaprezentowanych przez powoda (k. 65, 107). Powód w niniejszej sprawie nie zgłosił odpowiednich wniosków dowodowych, w szczególności dowodu z opinii biegłych z zakresu rolnictwa i leśnictwa (art. 278 kpc), które pozwoliłyby w sposób właściwy zweryfikować sposób wyliczenia szkód przedstawionych przez powoda. Uniemożliwia to uwzględnienie powództwa nie tylko za w/w okres, lecz także za cały okres objęty powództwem.

Dlatego Sąd Apelacyjny doszedł do wniosku, iż apelacja powoda nie zawiera uzasadnionych podstaw i dlatego została oddalona na zasadzie art. 385 kpc.

O kosztach procesu w instancji odwoławczej Sąd Apelacyjny orzekł zgodnie z art. 102 w zw. z art. 108 § 1 kpc, uznając iż wskazana w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku aktualna sytuacja materialna powoda przemawia za odstąpieniem od obciążania go kosztami procesu na rzecz pozwanego.